

УДК 811.161.2:159.98

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕХОДУ РОСІЙСЬКОМОВНИХ УКРАЇНЦІВ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Гончарова К. С.

Науковий керівник – канд. філос. н., доц. Дашенкова Н. М.
Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. філософії,
м. Харків, Україна

During the war, the transition to the Ukrainian language is of particular importance, but for russian-speaking Ukrainians it can be a psychological process. Language is a habit that explains certain difficulties when transitioning from one language to another. The transition to the Ukrainian should be a systematic phenomenon and be accompanied by cultural and linguistic measures that will help russian-speaking Ukrainians learn the Ukrainian language. The article provides psychological and pedagogical recommendations for this process.

Мова – це не тільки засіб комунікації, але й частина національної ідентичності та культури. Зараз, у час війни, перехід на українську мову має особливу важливість, але для російськомовних українців це може бути складним психологічним процесом.

Комунікативні потреби є одними з домінуючих соціальних потреб людини, і мова є найважливішим інструментом задоволення цих потреб. Мовні навички є базовими структурами, які визначають світосприйняття, образ життя та мислення, бо мислення та мовлення, згідно з психологічними дослідженнями, є двома боками одного явища. Наше мислення здійснюється мовою, і вочевидь, має значення, якою саме мовою це відбувається. Тому перехід на українську означатиме спробу засвоєння «українського погляду на життя», якщо виражатись метафорично.

Історично українська мова на території нашої країни під час окупації різними режимами піддавалась політичним утискам. В результаті, українська була замінена російською мовою у більшості сфер життя. Багато українців були змушені переходити на російську мову, а українська мова стала синонімом націоналізму, антирадянської діяльності або мовою людей «другого сорту», неосвічених селян. Українці відчували, що їх мова і культура не мають значення, через що вони почувалися менш поважними та менш цінними в своїй власній країні. Не можна недооцінювати вплив цієї політики на український народ, що призвело до втрати національної ідентичності в деяких прошарках нашого суспільства.

Мова є також однією з найсталіших звичок, що пояснює певні труднощі при переході з однієї мови на іншу. Багато з українців виростили у середовищі, де російська мова була домінуючою, і вони звикли до неї. Навіть усвідомлюючи потребу в переході на українську, вони можуть

стикатися з труднощами при намірах змінити мову, з якою вони асоціюють свої домівки, школи та родинні традиції. Тому перехід на українську мову має бути системним явищем та супроводжуватись культурними та мовними заходами, які допоможуть російськомовним українцям засвоїти українську мову та почуватися комфортно в українському середовищі.

Психолого-педагогічні рекомендації при переході на українську мову схожі з тими, які даються при вивченні будь-якої іншої мови, якою людина не володіє від народження. Проте, засвоєння саме української можна полегшити завдяки великому мовному досвіду, який вже є в наявності, адже українську мову можна почути в новинах, прочитати книжки, написані нею, та навіть писати власні твори. Крім того, можна спілкуватися з україномовними друзями або колегами, використовувати українську мову під час навчання, покупок, в кав'ярнях та інших громадських місцях. Головне – робити це регулярно та стабільно.

Альтернативною стратегією є перехід на українську мову одразу у побуті, на роботі чи на навчанні, щоб створити мовне середовище, яке сприяє адаптації до нової мови. Практика є найважливішим фактором у засвоєнні мови, тому чим більше мова використовується у повсякденному житті, тим швидше можна її опанувати.

Суттєвою психологічною пересторогою, яка сповільнює засвоєння мови та знижує мотивацію та самооцінку в цьому процесі, є страх помилок. Хоча багатьох людей зупиняє побоювання помилок та суржику, варто згадати, що це нормально і є частиною процесу навчання. Не треба боятися використовувати українську мову, переживати через помилки – процес формування навичок, в тому числі і мовленевих, потребує і цих стадій.

Щоб полегшити перехід на українську мову, можна скористатися різними підходами, наприклад, змінити мову на своєму смартфоні, вести соціальні мережі українською, або влаштувати один день на тиждень спілкування лише українською. При створенні відповідного мовного середовища та психологічної установки мозок швидше адаптується до нової мови. Початкові етапи можуть виглядати складними, але при швидкому та повному переході адаптація буде тривати менше.

Швидкість та успішність оволодіння українською мовою, як і будь-якою іншою навичкою, в найбільшій мірі залежить від мотивації та зусиль особистості. Тож, значну увагу слід звернути на способи підтримки мотивації: позитивне підкріплення у вигляді самонагород за навіть невеликі успіхи, підтримки однодумців тощо, та негативне підкріплення, яке може проявлятися, наприклад, в усвідомленні невідповідності ідентифікації себе як українця/українки та користування мовою ворога.

Отже, головне – це мати бажання перейти на українську мову, не переживати через помилки та поступово навчатися її використовувати в повсякденному житті. Мотивація та зусилля призводять до успіху.